

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
de heer E. van der Burg
Postbus 20301
2509 EH DEN HAAG

Datum 14 juli 2023
Onderwerp Jaarbrief terugkeer vreemdelingen 2022

**Inspectie Justitie en
Veiligheid**

Hoge Nieuwstraat 8
2514 EL Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.inspectie-jenv.nl

Projectnaam

Jaarbrief terugkeer
vreemdelingen

Ons kenmerk

4772224

Bijlagen

3

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte heer Van der Burg,

In deze brief wordt u geïnformeerd over het oordeel dat de Inspectie zich heeft gevormd over de voorbereiding en begeleiding van terugkeer vorig jaar van vreemdelingen naar hun herkomstland of een ander land van bestendig verblijf.

1. Inleiding

De Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: Inspectie) houdt toezicht op het verloop van uitzettingen en andere vormen van begeleid vertrek van vreemdelingen door het inspecteren van individuele terugkeeroperaties tijdens de uitvoering daarvan. Ook ontvangt de Inspectie van iedere uitzetting de rapportages van de betrokken diensten. Tot slot heeft de Inspectie in 2022 een thematisch onderzoek uitgevoerd naar de vraag in hoeverre de Dienst Terugkeer van Vertrek¹ (hierna: DT&V) in voldoende mate rekening houdt met het belang van de vreemdeling bij het realiseren van diens vertrek uit Nederland.²

Daarnaast levert de Inspectie een bijdrage aan de internationale samenwerking op het gebied van het inspecteren van terugkeeroperaties door deel te nemen aan de Frontex pool van forced return monitors.³

¹ De Dienst Terugkeer en Vertrek is verantwoordelijk voor het organiseren van het vertrek van vreemdelingen die Nederland moeten verlaten.

² [Actievere benadering DT&V nodig in vertrekproces van vreemdeling | Nieuwsbericht | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](#)

³ Inspecteurs uit de Frontex-pool worden ingezet op verzoek van een lidstaat die een Europese terugkeeroperatie organiseert en niet over voldoende toezichtcapaciteit beschikt.

2. Toezicht op individuele terugkeeroperaties

In 2022 heeft de DT&V de Inspectie geïnformeerd over 674 gevallen⁴ van begeleid vertrek uit Nederland. Het gaat hierbij om door de KMar begeleid gedwongen vertrek (uitzetting) of door de DT&V begeleid vrijwillig vertrek. Deze geplande vormen van vertrek zijn niet allemaal daadwerkelijk uitgevoerd omdat er ook sprake was van annuleringen, bijvoorbeeld omdat de vreemdeling een toelatingsverzoek heeft gedaan waarvan de uitkomst in Nederland mag worden afgewacht. In 2022 werden om diverse redenen 205 van de 674 aan de Inspectie gemelde vormen van vertrek geannuleerd.⁵ De bevindingen in deze brief zien op gerealiseerd vertrek van de vreemdeling uit Nederland en op de rapportages van de DV&O en de KMar, opgesteld na iedere uitzetting.

De Inspectie beslist op basis van risicoanalyse⁶ welk onderdeel van het vertrek wordt geïnspecteerd. Hierbij heeft de Inspectie de keuze uit:

- het uitsluiten in het detentiecentrum: het door de medewerkers van de Dienst Justitiële Inrichtingen (hierna: DJI) uit de cel halen van de vreemdeling en hem of haar gereed maken voor de uitzetting;
- het vervoerproces: het vervoer door de Dienst Vervoer en Ondersteuning⁷ (hierna: DV&O) naar Schiphol;
- het grondproces: de voorbereidende handelingen die de Koninklijke Marechaussee⁸ (hierna: KMar) uitvoert op het vertrekcentrum te Schiphol;
- het vluchtproces: vanaf het vertrek van het vliegtuig bij de gate tot en met de overdracht van de vreemdeling aan de ontvangende autoriteiten.

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van het aantal geïnspecteerde onderdelen van het terugkeerproces van vreemdelingen. Om inzicht te geven in de ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn ook de gegevens van 2020 tot en met 2021 opgenomen.⁹

⁴ Hierbij is van belang te vermelden dat een gezin wordt geteld als één eenheid.

⁵ Ook hierbij wordt een gezin geteld als één eenheid.

⁶ Daarbij kunnen de volgende aspecten een rol spelen: de medische toestand en het gedrag van de vreemdeling. Ook kijkt de Inspectie naar kwetsbare groepen als minderjarige vreemdelingen.

⁷ De Dienst Vervoer en Ondersteuning is een onderdeel van de Dienst Justitiële Inrichtingen en verantwoordelijk voor het vervoer van de uit te zetten vreemdeling naar de luchthaven.

⁸ De Koninklijke Marechaussee is verantwoordelijk voor de begeleiding tijdens uitzettingen.

⁹ De Inspectie heeft in de periode 2014 – 2018 geconstateerd dat risico's voor een zorgvuldig, veilig en humaan verloop van een uitzetting zich met name in de voorbereiding ervan voordeden en in mindere mate in de fase van de daadwerkelijke overbrenging van de vreemdeling naar het land van herkomst. Om die reden heeft de Inspectie in 2019 het toezicht vooral gericht op die voorbereidingsfase en in mindere mate op het vluchtproces. In verband met de corona maatregelen heeft de Inspectie gedurende de pandemie minder ingezet op het vervoerproces.

Aantal geïnspecteerde procesonderdelen	2020	2021	2022
Vervoerproces	0	0	0
Vervoerproces en grondproces	4	1	1
Vervoerproces, grondproces en vluchtproces	1	0	2
Grondproces	13	13	8
Grondproces en vluchtproces	0	2	9
Totaal	18	16	20

Inspectie Justitie en Veiligheid

Datum
14 juli 2023

Ons kenmerk
4772224

Op basis van eerdere jaarrapportages en de in 2022 geïnspecteerde uitzettingen benoemt de Inspectie de informatie-uitwisseling tussen de bij uitzettingen betrokken diensten en de toepassing van hulpmiddelen als belangrijke thema's.

Informatie-uitwisseling

Om de uitzetting zo rustig en veilig mogelijk te laten verlopen is het van groot belang dat de medewerkers van de KMar zo goed mogelijk worden geïnformeerd over alle van belang zijnde aspecten van de casus van de vreemdeling. In onderstaande tabel wordt weergegeven in hoeveel procent van de geïnspecteerde uitzettingen de informatie-uitwisseling correct en actueel was.

	Gegevens advocaat	Gedrag	Fysieke kenmerken	Bezittingen	Gezondheid
2020	100%	100%	100%	44%	100%
2021	100%	100%	69%	44%	88%
2022	100%	90%	85%	60%	95%

De Inspectie signaleert in vergelijking met 2021 een verbetering als het gaat om de overdracht van relevante informatie voorafgaand aan de uitzetting. Desalniettemin blijft de informatieoverdracht over de bezittingen van de vreemdelingen een aandachtspunt. Ook vraagt de Inspectie aandacht voor de informatie over de gezondheid van de vreemdeling. Het ontbreken van de genoemde informatie-elementen heeft in 2022 niet geleid tot problemen. In algemene zin bestaat echter wel het risico dat het veilige en rustige verloop van de uitzetting in het geding komt.

Gebruik hulpmiddelen

In 2021 gebruikten de medewerkers van de DV&O in 60 procent van de gevallen hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld boeien, tijdens het vervoer van de vreemdeling naar Schiphol. In de jaarbrief over 2021 heeft de Inspectie aandacht gevraagd voor dit relatief hoge aantal. Ter illustratie, de medewerkers van de KMar brachten in hetzelfde jaar in 5 procent van de gevallen hulpmiddelen aan, terwijl het om dezelfde vreemdelingen gaat.

Uit de door de DV&O gemaakte rapportages leidt de Inspectie af dat in 2022 in 24 procent van de gevallen gebruik is gemaakt van hulpmiddelen tijdens het vervoer van de vreemdeling naar Schiphol. Uit de rapportages van de KMar blijkt dat medewerkers van die dienst in 2022 in 15 procent van de gevallen gebruik heeft gemaakt van hulpmiddelen.

Uit de uitgevoerde inspecties en de rapportages van de DV&O en de KMar blijken in 2022 geen bijzonderheden ten aanzien van het gebruik van hulpmiddelen. Ook vindt de Inspectie het positief te noemen dat de DV&O in mindere mate gebruik maakt van hulpmiddelen.

**Inspectie Justitie en
Veiligheid**

Datum
14 juli 2023

Ons kenmerk
4772224

3. Thematisch onderzoek

Op 8 november 2022 heeft de Inspectie haar rapport gepubliceerd over de vraag of de DT&V tijdens het voorbereiden van het vertrek van vreemdelingen in voldoende mate rekening houdt met diens belangen.¹⁰ Daarbij heeft de Inspectie naar de volgende thema's onderzoek gedaan: de toerusting van de medewerkers van de DT&V, de mate waarin de vreemdeling de ruimte krijgt om de eigen wensen ten aanzien van het vertrek te onderzoeken en de mate waarin medewerkers van de DT&V rekening houden met bijzondere omstandigheden van de vreemdeling. Dit worden toetsingsmomenten genoemd. Ook heeft de Inspectie de ketensamenwerking en de informatie-uitwisseling bij dit onderzoek betrokken.

De Inspectie JenV heeft in dit rapport de DT&V geadviseerd om medewerkers te stimuleren actief te werk te gaan in het vertrekproces en (vervolg)opleidingen te laten volgen om de kennis op peil te houden. Ook moet verkregen informatie van vreemdelingen op dezelfde manier worden vastgelegd in het vertrekplan. De Inspectie JenV adviseerde verder om medewerkers onderling te laten discussiëren over aantal en inhoud van de vertrekgesprekken om meer eenduidigheid in de werkwijze te creëren.

4. Internationale terugkeeroperaties

De Inspectie houdt niet alleen toezicht op Nederlandse terugkeeroperaties, maar ook op internationale terugkeeroperaties. Het gaat daarbij om vluchten die met ondersteuning van het Europese agentschap Frontex georganiseerd zijn door een Europese lidstaat. In 2022 heeft de Inspectie bijgedragen aan het toezicht op 30 internationale terugkeeroperaties die waren georganiseerd door Duitsland en Frankrijk. De inspecteurs rapporteren hierover conform Europese regelgeving aan de Fundamental Rights Officer van Frontex, die hierover halfjaarlijks een rapport uitbrengt.

5. Conclusie

Op basis van de geïnspecteerde uitzettingen en de rapportages van de KMar en de DV&O concludeert de Inspectie dat de uitzettingen in 2022 in de regel zorgvuldig zijn voorbereid en uitgevoerd. De Inspectie vraagt de DT&V om, samen met de ketenpartners, aandacht te blijven houden voor de informatieoverdracht met betrekking tot de bagage en de gezondheid van de vreemdeling.

¹⁰ [Actievere benadering DT&V nodig in vertrekproces van vreemdeling | Nieuwsbericht | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](#)

**Inspectie Justitie en
Veiligheid**

Datum
14 juli 2023

Ons kenmerk
4772224

De Inspectie zal vanaf volgend jaar niet langer een afzonderlijke jaarbrief over de uitzettingen publiceren. Vanzelfsprekend zal het reguliere toezicht van de Inspectie op het uitzettingsproces ongewijzigd blijven, inclusief de afloopberichten¹¹ aan de betrokken uitvoeringsorganisaties na geïnspecteerde uitzettingen. De bevindingen ten aanzien hiervan zullen worden opgenomen in het algemene jaarbericht van de Inspectie.

Hoogachtend,
Inspecteur-generaal Inspectie Justitie en Veiligheid,
namens deze,

H.C. Faber
*Hoofdinspecteur-directeur Beschermen,
Straffen en Handhaving*

¹¹ Na iedere geïnspecteerde uitzetting stuurt de Inspectie aan de DT&V een brief met daarin de belangrijkste bevindingen en eventuele aanbevelingen.